

Θέατρο

Τ ζών Πρίσλε: «Εμείς κι ό χρόνος». Θέατρο Τέχνης.

Το «Θέατρο Τέχνης», ό καλλιτεχνικός άργονταμός που ιδρυσε Εδώ και μερικά χρόνια ό από τις έπιπλετες Κάρολος Κώνυν, θέτει όπως μάκρη σύντομα πού θα μπορούσε κανενας να το χρειάζεται σαν ένδιάμεσο περισταλλογή κι ανάσυνθησης, ξανάρχειε προκτές της παραστασίες του στο «Θέατρο Αλκηντήρ» με το γιαννιάτικό δράμα του Προλέτερου: «Ο χρόνος και οι Κονγουάνης». Για το έλληνικό κριτικό πρωτοπόντη σάνη έκφραστικότερος ο Τάσος: «Εμείς κι ο χρόνος», πολύ φιδάμαις ωστόσο πως ο ίετας αυτός δινει στο έργο μιά καθηλωτέρη σημασία και μια προέκτιση που ίσως ο συγγραφέας του θα πιεί να την άποφεύγει, έντοπιζον ας το θέμα του χρόνου ώπολε σικά στην είκοσιγεται τών Κονγουάνης, σε μιαν αγγλικόν θίασος του «Ολύμπου Βίκι» παρουσιάσει το έργο του «Εμείς κι αλλοτε έδω». Σε λάχιστον ωστόσο κάδωμα έγινε τότε είσθιτη ή περιουσιακού τού Προλέτερο, κι ευσιωπικότερο γιαρόστηκε μαζί του το Ελληνικό καινούριο προ του «Καινούργια πολιτεία» του, παιγνέμενο όπως τους «Εννιάμενους Καλλιτέχνες» κι από την «Επικήνυντη στροφή» του που άνθισσε λίγες μέρες αργότερο ό πίσσας Καπερίνας. Το «Εμείς κι ό χρόνος» προγενέστερα ήταν την «Καινούργια πολιτεία» και με αγνέστερο όπως την «Επικήνυντη στροφή», δεν είναι δεδομένο από τα χαρακτηριστικά του έθεσην για το θέατρο. Νέες και τολμηρότερες αναθετήσεις ό τρόπος που άποκλητει στη συγγραφέας την έωστερη κι ζωή τών πρωτών του, συγκεννώντας σε ένα αισθητικά γευστικό μήγμα που φυσιολογικό μητέσαιρον του Ταξέχωφ με τον έγκεφαλικό έπιπλονταμό του Πιρανέλλο. Κι είναι άλλινα αλισσόμενων τό ραπτώμα του Προλέτερου, δεκτινώντας από μία καθαρά φιλοσοφική αφετηρία, αδιάφερο αν παρέσταται ή όχι, τέλος ή γνωστή να δώσει τόσο ζωτικά νά τον πολυπρόσωπο πίνακα μιάς φαντασίας που φθίνει μαζί με τον κόσμο που διαμόρφωσε την ήδηκη της κι έθερψε τις φιλοδοξίες και τις ιδέες της.

Είναι, άδιστημείωτο, έπιστης το κατόρθωμα του Προλέτερου στόν καθαρά τεχνικό τομέα, κατόρθωμα γνωστού κι από την «Επικήνυντη στροφή», δι' οντος διπλαδή πορεία αιτιοληπτή και πλαστική έκφραση στις σκηνές των πρωταρχικών του, άκομα και στις άνωτερωσις του ύπουλου ειδικού του, προβάλλοντας στό θεατρόν την επόμενη πολύτιμη προσπάθεια του Επικήνυντη στροφής στην έκφραση της θεατρικής μονάχα ένας αφηγητής ή μπορεύει να το πετύχει, να διατηρεί τελικά άδιάσποτην την έιστητη δράση, τόπου και χρόνου της δραματικής συνθεσής του, θυματικά πράκτορες για ένα ηρώικο, για ένα απλό τεχνισμό που έπαναλαμβάνεται πολλές φορές καινότερον από τους κοινός τόπος, «ώστιδο δινει μιά θεωτική λύση στό πρόβλημα της προβολής της έωστερης πολύτιμης των θεατρικών πρωτών που καθώς οι ζωντανοί άνθρωποι κρύβουν πολύ συχνά στις κοθηφερινές έκδηλωσις των κόντραγματικών ζωών τους, μιά λύση στό πρόβλημα που άπασχολησε διάσημους τους αιδίους δραματικούς συγγραφείς του καιρού μας από τό λενοντικόν ή τόν Ονόρη.

Όσο για τη γνώμη που διατυπώνει ο σχετικό μέτρη τη «θεσπιά» του έργου από αγαπητό συνάδελφο και συνδρούπορο, έμαια υποκρεωμένος νό διαφωνήνων δχι, μονάχα έπειδη δεν έδοθηκε ακέραιο τό κείμενο των «Κονγουάνης» (άλλωστε καιένα δεσποτικό έργο δεν παρουσιάζεται στην Ελλάδα χωρίς συντομες), μόλις δεν μοιχεύει με τόν Προλέτερον κι άλλων πολλούς προσδεμέτους κάδωμας, είχε και έκει καθέ λόγο να λυπην περιμένει, πολλά πράγματα από τόν αγγενιάλιο συστατικό. Μά αυτό, φυσικά, δεν είναι ζητήμα που μπορεί να έλειπασει έδω. Η ίδεολογική δρθιδεία του Προλέτερου και ή φλογή του γενικά δεν πρόκειται να προσθέουν τίποτα σύστασικό, αύτε στην άλλητη την χαρακτήρων του έργου του, ούτε αιτία ήδη άλλοκληρωμένη τεχνική μαρφή του.

* * *

Δεν έκρινα ποτέ στό παρελθόν τη σκηνοθετική προσπάθεια του αγωγόπου μου Κώνυ μέτόν ένθουσιασμού που μου προκαλείσε πάντα νό βαθύτατη προσπάθεια του σιώδεν θανάτου της τέχνης. Είχα μερικές υασικές άντρησις, πρώτα - πιώτα, δταν ζειτύπος μέτόν νέος αάκομα και όπεραν μαθήτες και συνεργάτες του, έδρισκα δυσανάλογα μικρές τις ήδηκες δυνάμεις που διέθειε για να πραγματεψει δε τό αύτητρα πινευματικό πρόγραμμα του «Θέατρου Τέχνης» του που τάβλετα τό ε περισσότερο σάν πειραματικό σχολείο πορά σα θεστρά ρεπερτορίου. Έπειτα έβρισκα πολλές φορές κουμαστική τόν θμοτάξια, τών μαθήτων του, που έμοισαζαν άλλες μεταβάσεις τους στη φωνή, στήν έκφραση, στην κίνηση, ανέτομοι νό αφομοιώσουν δημιουργικά και μέτό πρωσαπικό του σ καθενας τρόποι τη διδασκαλία του. Τέλος έβρισκα μιά συστηματική, κάποιες μάλιστα ισορρόπηση πρόβληματος και άπωραφασίας με μέσα μελλοντικής

προέκτασης», τέλος κάποιον ιματικόμονο που άλλοιων πολύ συχνά τό ρεαλιστικό χαρακτήρα τών έργων, που ανέδασε, καθώς συνέδηκε δά και σ' αύτον άκομα τό νεπούραλγοτικότατο «Δρόμο μέτα τα καπνούποια του Κονιγουσέλ.

Σήμερα είμαστε έξιετετικά χαρούμενοι που μπορούμε τό διπιστών πό «Επιπρόσωπα» δλων αυτών τών άδυτομων πόσ εκπνευστικής έργασίας του Καρόλου Κούν. Γιατί η μοναδική σε θμοιογενεια κ' εσωτερικό πολλό παραστασί του «Εμείς κι ό χρόνος» τόν Τζάν. Προλέτερο παρουσιάζει δημιουργικά ανανεωμένο και πλουτισμένο με γόνιμη πέρια τό «Θέατρο Τέχνης». Βλέπει κανείς μά θεατρική πραγματοποίηση με διτικεμενικό αύθιπτρο. Οι ήδησοι σκεδών άλλοι χωρίς έβαροπο. έμπινεύουν τους ρόλους τους με είλικρην και άνεση. Η γλώσσα που μιλάνε είναι έλληνικά, αλλιών. Η κι ποτί τους αποφέύγει τη σατική σκηματοποίηση που έβραμε από τα περασμένα χρόνια. Ο Κούν στό «Εμείς κι ό χρόνος» χρησιμοποιει πάντα εύαισθητοία και τά χαρακτήρα της ιδιασυγκρασίας του δχι για να προβαλει τόν έαυτό του, μά για ν' αποκαλύψει στο κοινόν τό βαθύτερο νότιμο του έργου.

Σπουδείων ιδιαίτερα τόν έπιδοση της «Έλλης Λαζαρέτη στό ρόλο της νεαρής Κάρολ». Ήταν άπλη και γεμάτη δροσιά. Η ιερεπίτη που δε είχε τίποτα τό πλαστό και τό προποτιμένο και γι' αυτό συγκίνεις δαδύτηται πάντα τόν Βάσω Με-

ταῦτα ἡθοποιός ἀπό γνήσια δραματική στόφα, δεν ἀπέδωσε ὡς Καιρός Κόνγουσαι τις συναισθηματικές υφέσεις τοῦ ρόλου της φίλη, πρώτη καὶ τρίτη πράξη, μὲ δυσὶ ἐκφραστικὴ δύναμιν ἀπέδωσε τις μεγάλες σπουμές του στὴν δεύτερη πράξη, Ἐπίσπες δταν μιλούσε σιγά, η ἀριστοφή της δεν εἶχε πανίπνιγμα, μάλιστα μετακριτικὰ χαρήματα, πτωτικούς πολλές στηνμέσες τοῦ δύσκολου ρόλου της. Θυσία στὴν δεύτερη πράξη δεν ἔλαβε τὸν καιρὸν τοῦ παρουσιαστῆς κ' ἐξωτερικὰ τὴν ἐπίδραση ποὺ είκαν τὰ εἰκαστικά χρόνια τοῦ περάσοντο δικὶ τόσο στὸν ἄλλωστε ἀναλογιστικὸν ἐγγιωτικό κ' ἐπιπλέοντα χαρακτήρα δυσὶ στὴν ἐξωτερική παράσταση τῆς ἀνωκιδιόγυπτης μαμάς Κόνγουσαι. Οἱ πρωτόδυοι τες Ἀθηναὶ Μιχαηλίδου καὶ Μ. Ταλάνιου, κ' ἡ δεύτερη ὡς Μαῖς Κόνγουσαι κ' ἡ δεύτερη ὡς Τζόαν Χελφορντ, ἔδειξαν πῶς ἔχουν πάσα πολλές δυνατότητες νὰ ἔβλεψουν καὶ ν' ἀποδώσουν περισσότερα στὸ μέλλον.

Ο Λυκούργος Καλλέργης ἐρμήνευες χωρὶς μεγάλη προσθέσια τὸν κλειστὸν χαρακτήρα τοῦ "Ἄλλαι Κόνγουσαι που εμφανίζει τὴν ἑσωτερικὴν περιουλλογήν του σὰν ἀνακαταφρότητα γιὰ τοὺς ἀλλούς πόλεις ὑθρόπιτα. Κάπως ἑσωτερικότερα ἴρμπιλευσος ὁ Νίκας Τζόγιας τὸν πολυκαζεμένο μασκαρατζικὸν τῆς οἰκογενείας τοῦ Ρόμπιν Κόνγουσαι. Ο τσαρκαλός θησιόδος Δ. Φωτόπουλος πιστεύων πῶς θὰ μπορούσε νὰ δώσει περισσότερα πράγματα ὡς Τζέραλντ Θόρτον. Τέλος ο Βασίλης Διαμαντόπουλος, ποὺ τοσοῦ Ιανοκρατικά ἔξελχόπικε τὸν τελευταῖον καιρὸν νομίζω πῶς ἔδωσε μὲ κάπια γελοιογραφικὴν υπερβολὴ στὴν πρώτη πράξη τὸ ρόλο τοῦ πονηροῦ καὶ πειλατάρο Ερνεστ Μπλέρες, ποὺ ἐνδέχεται νάνναι κοινωνικά ἀδένιας καὶ βάναυσος, ὥστόσ ἀργούνει καὶ πρέπει ν' ἀφήνει νὰ φανεται εὔκρινῶς γιὰ τὸ θεατὴ τὸ δυνατικό καὶ θεληματικά ἀλύγιστο σιουκείο τοῦ χαρακτήρα του, που μάτι οι ἐπιπόλαιοι τῆς σικογενείας των Κόνγουσαις δέγι είναι σὲ θεση νὰ τὸ ἀνακαλύψουν. Αὐτά γιὰ τὸ καθένα χωριστά. "Όλοι ταξιδίωσαν καὶ μανιαδικό σ' ἵντοπιτα καὶ συνεχὴ σύνολο, ἔνα σύνολο χωρὶς κανένα κεφό καὶ καρμάνι ἀνισόπιτα καὶ διστροφόσανε μὲ τὴν κατανόησην καὶ τὴν εἰλικρίνεια τοὺς ἀδιατάραχτη τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ έργου.

Καλαίσθητα λεγό καὶ χαρακτηριστικότατο τὸ μόνιμο μτεκόρ τοῦ Γιάννη Σιεφανόλη. Η μαλαθική μου ἀντίρρηση ἀναφέρεται στὴν κάπως πλήθωρικὴ χρονικόποιη σκηνικῶν ὀλεσσούάρ, ποὺ σὲ μερικά σημεῖα δὲ συμβιδάζεται, ἀπόλυτα μὲ τὴν συνθετικὴ λιτὴ ἀρχιτεκτονικὴ γραμμὴ του.

Τέλος δυό λόγια γιὰ τὴν μετάφραση τοῦ Λυκούραγου Καλλέργη. Σημειώρα είναι στρωτὴ καὶ θεατρικά πρόσφατη. Σὲ μερικὰ ὀπτισμοὺς σημεῖα δὲν ἀποδίδει τὶς λεπτότερες ἀποκρώσεις τοῦ κειμένου. Αποράδεκτος προτιμῶν μου φαίνεται ὁ τρόπος ποὺ ἀποδοθήκανε σὶ στίχοι τοῦ Μπλέκη, ἀπό τους οπίσιους δέν απομένει τίποτε ἀλλα ἔξοντα μέτρα γιωμικὴ δηρότητα σιγαστὴ δικαιοιολογίσει τὴν συγκίνησην τοῦ αισθημάτων τῆς σικογενείας Κόνγουσαι, ποὺ Άλλον καὶ τῆς Καιρού, ἀλλὰ καὶ νὰ φάσει καθώς ἐπρεπε στὴν πλατεία σὲ κατάπισσα μιᾶς εἰλικρινά πολλόμενης καρδιᾶς.